

RAMIZ ABDULI

Naučnoistraživački rad — bitan faktor ukupnog razvoja zemlje

(Diskusija)

Skup smo nazvali naučnim, a o naučnoistraživačkom radu smo govorili vrlo malo. Nezadovoljavajuće stanje nauke u nesvrstanim zemljama verovatno je razlog tome. Mislim da zbog takvog stanja treba o tom radu nešto reći. Svakako je važnija činjenica i pretpostavka da je dobar dio referata rezultat ozbiljnih razmišljanja, studija i istraživanja. Za prvi skup ovakvog karaktera može se reći da predstavlja uspjeh. Stoga bi trebalo organizovati naučni simpozij sa užom tematskom oblasti, kao npr.: uticaj novih tehnologija na fizionomiju rata, s težištem na nesvrstane zemlje.

Naša dobra, ali i loša iskustva ukazuju na to da se naučnoistraživački rad ne sme smatrati potrošnjom već bitnim faktorom ukupnog razvoja zemlje. Odnos prema nauci najevidentnije pokazuju veličine ulaganja u nju, odnosno u tehnološki razvoj i obrazovanje. Poznato je da razvijene zemlje u naučno-tehnološki razvoj ulažu znatna sredstva — dva do tri odsto, neke i četiri odsto društvenog proizvoda. Većina zemalja u razvoju ulaže manje od jedan odsto, što je niže od tzv. praga koji iznosi oko 1,5 odsto. Povezanost nauke, tehnologije i obrazovanja najbolje ilustrira potreba osiguranja kritičnog kvantuma ulaganja za stvaranje kritične mase naučnoistraživačkih kadrova i nabavke opreme, kao uslov za dobijanje rezultata. Transfer znanja i tehnologije iz razvijenih zemalja ili između nesvrstanih zemalja ne može se realizirati bez odgovarajućih kadrova.

Nepostojanje strategija naučnog i tehnološkog razvoja jedan je od razloga slabih rezultata u naučnoistraživačkom radu i neade-

kvatnih investiranja. Nema nikakvih dilema o tome da je nauka osnovni faktor razvoja i da ukupni razvoj zemlje čini osnovu jačanja odbrambenih sposobnosti. Pokazuje se sve više da tokom razvoja strukturu vojnih rashoda treba selektivno i studiozno menjati smanjivanjem ulaganja u kupovinu naoružanja u korist ulaganja u kapacitete za proizvodnju, naučnoistraživački rad i infrastrukturu. Iskustva su na ovom planu vrlo različita. U našem planu razvoja 1986—1990. planirano je da se za naučnoistraživački rad izdvaja prosečno godišnje 8,7 odsto armijskog budžeta. To je oko četiri puta više nego što je izdvajano prije desetak godina, a znatno iznad prosjeka izdvajanja za naučnoistraživački rad u zemlji. Naučnoj djelatnosti u našoj armiji sve se više poklanja pažnja. U Saveznom sekretarijatu za narodnu odbranu, osim savetodavne funkcije koju ima Savet za naučni rad, formiran je prije više godina i sektor za naučnu djelatnost sa upravnom ulogom. U armijskim institucijama, kao što su Centar za strategijska istraživanja i studije »Maršal Tito«, visoke vojne škole i školski centri, Vojnomedicinska akademija i dr. organizuju se postdiplomske studije i postoji mogućnost sticanja doktorata iz vojnih, vojnotehničkih i vojnomedicinskih nauka. Postoje i drugi istraživački instituti, kao što su tri vojnotehnička instituta. U svim tim ustanovama radi oko 5.500 istraživača, trećina su full-time istraživači, a oko 2.500 su doktori, magistri i specijalisti. Nešto manje od polovine radi u oblasti vojnotehničkih nauka.

Znamo da naučno-tehnološki progres ne poznaje političke granice, te prije ili kasnije uz višu ili nižu cijenu, veća ili manja ograničenja, postaje pristupačan svim zemljama. Ta činjenica donekle olakšava pomake u naučnoistraživačkom radu nesvrstanih zemalja.

Naša saznanja pokazuju da u vojnotehničkom razvoju često jednostavna, ali konceptijski usklađena i originalna tehničko-tehnološka rješenja mogu imati određene prednosti sve do superiornosti, imajući u vidu njihove funkcionalne performanse. Složenost, cijena, taktičko-tehničke karakteristike i efikasnost koje su značajne za neke druge borbene uslove ne moraju biti uvijek mjerilo savremenosti ili superiornosti tog sredstva. Neki ratovi iz novije historije pokazuju da ima borbenih sredstava male upotrebne vrijednosti i efikasnosti. Teško je očekivati da će nesvrstane zemlje na svjetskom tržištu oružja naći gotova rješenja za mnoge originalne upotrebe.

Jedan od zajedničkih problema svih nesvrstanih zemalja, pa i nekih srednje razvijenih zemalja, jeste odliv mozgova najčešće iz prirodnih, tehničkih i medicinskih nauka. To je teško zaustavljiv

proces. Djelomično smanjivanje te fluktuacije moguće je razvojem naučnoistraživačkog rada i pokretanjem većih naučnoistraživačkih i razvojnih programa i jačanjem svih oblika stimulacije.

Prvi uslov za dobru saradnju nesvrstanih zemalja je međusobno poznavanje mogućnosti, iskustava, rezultata u istraživanju i razvoju, kao i u sistemu obrazovanja za potrebe oružanih snaga.

Jedan od naših zadataka bio bi i organizovanje najprikladnijeg načina razmjene informacija te vrste. Pridružujem se najvećem dijelu prijedloga za proširenje vojnotehničke saradnje nesvrstanih zemalja o kojima su govorili Trputec, Nobilo, Svetličić, Bebler i gospodin Said. Većina prijedloga generala Fakhra zasluhuje pažnju i izučavanje, jer je riječ o novim oblicima dugoročne saradnje, kako je i sam rekao, o prvom koraku na putu od hiljadu milja. Za brojne predloge postoje i određena vrijedna iskustva iz bilateralne saradnje nesvrstanih zemalja. Zalažem se za stvaranje uslova za dugoročnu i postepenu saradnju nesvrstanih zemalja u oblasti naučnoistraživačkog rada, tehnologije i obrazovanja za potrebe odbrane, kao integralnog dijela ukupne uzajamne saradnje bez pretenzija da vojna saradnja prednjači.